

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทาน และวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษานิทานพื้นบ้านของตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จำนวน 50 เรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่โดยโครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เมื่อปี พ.ศ.2523 โดยนำเป็นการศึกษาวเคราะห์ตามขั้นตอนของการวิจัย และสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง ผลการศึกษพบว่า นิทานพื้นบ้านของจังหวัดระยอง มีเนื้อเรื่องที่สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรม ด้านการปลูกฝังค่านิยม ด้านการดำเนินชีวิต และด้านความบันเทิง สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1.1 ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม

ผลการศึกษาวเคราะห์นิทานพื้นบ้านของจังหวัดระยองทั้งหมด 50 เรื่อง พบว่า นิทานพื้นบ้านของจังหวัดระยองได้สะท้อนภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย 8 ด้าน ต่อไปนี้

1. ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเป็นชีวิตที่เรียบง่าย สงบร่มเย็น ส่วนใหญ่จะพึ่งพาอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เพื่อสะดวกในการนำสิ่งต่าง ๆ จากธรรมชาติมาใช้สอย หรือนำมาเป็นอาหาร มีถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกัน ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของคนไทยส่วนใหญ่อยู่ใกล้ป่าเขา ทะเล เกาะ หนองน้ำ หากเป็นป่าไม้ก็มีสัตว์ต่าง ๆ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเกษตร เป็นชาวนาชาวสวน ทำไร่ มีการล่าสัตว์ จับสัตว์ป่าเอาไปขายและตัดฟันในป่า ยังมีการไปหาปลา ไปทอดแหที่หนองน้ำ และคนไทยรับประทาน “ข้าว” เป็นอาหารหลัก จะทำอาหารด้วยการใช้หม้อและกระทะมาทำกับข้าว และใช้วิธีย่าง เช่น ย่างเนื้อและปลามาเป็นอาหาร นอกจากนั้นมีการหุงข้าว การต้มหรือไปหาผลไม้ในป่า ไปหาปลาที่แหล่งน้ำมาทำเป็นอาหารซึ่งสอดคล้อง

กับภูมิศาสตร์ ของภูมิภาคตะวันออก นอกจากนั้นยังมีการประกอบอาชีพตามการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมสมัยใหม่ เช่น เป็นแพทย์ เป็นพ่อค้าที่ค้าขายกับประเทศจีน

2. โครงสร้างของครอบครัวไทย สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายแต่งงานกันและแยกออกมาตั้งเป็นครอบครัวใหม่ ในครอบครัวประกอบด้วยพ่อแม่พี่น้องอยู่ในครอบครัวเดียวกัน คนในครอบครัวทั้งหมดเป็นเครือญาติ ทุกคนมีหน้าที่ของตนเองในครอบครัว ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นภรรยา ผู้ชายเป็นสามี เด็กเป็นลูก ฝ่ายชายทำงานเลี้ยงครอบครัว และผู้หญิงทำงานบ้าน

3. ค่านิยม คนไทยมีค่านิยมเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียร จะยกย่องคนดีที่เป็นคนขยันทำมาหากินและประสบความสำเร็จจึงทำให้ชีวิตไม่ลำบาก มีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองว่า พ่อแม่เป็นผู้หาคู่ครองให้ คู่ครองนั้นจะต้องเป็นคนขยันทำงาน รูปร่างสวยงาม ในด้านค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู นิทานบอกเล่าว่าลูกที่ดีเป็นผู้ดูแลและปฏิบัติดีต่อบิดามารดา ไม่ทำผิดศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณซึ่งเป็นการกตัญญูตอบแทนพ่อแม่ จึงถือว่าเป็นคนดีไม่ประพฤติผิดศีลธรรม ส่วนการมีกตัญญูต่อกวนตอผู้มีพระคุณ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือนมนุษย์ ก็ต้องมี ความกตัญญูตอบแทน ค่านิยมเกี่ยวกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่พบว่า การเชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่ จะทำให้ตัวเองปลอดภัยจากอันตราย นอกจากนั้น คนไทยมีค่านิยมเกี่ยวกับการใช้สติปัญญาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อาจจะเป็นวิธีที่ใช้ไม่เหมือนกัน แต่ก็สามารถช่วยให้ตนเองรอดพ้นจากอันตรายได้

4. ด้านภาพสะท้อนประเพณี นิทานได้สะท้อนประเพณีการทำบุญ การแต่งงาน และการบวช ซึ่งสอดคล้องกับระบบความเชื่อ แสดงให้เห็นว่าคนไทยส่วนมากนับถือพุทธศาสนา จึงมีประเพณีตามความเชื่อและทั้งการทำบุญ เรื่องของกรรม และการได้รับผลกรรมไม่ดีจะตกนรก การทำบุญสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีจิตใจกุศล ต้องการทำดี จึงมีประเพณีทำบุญดกบาตรในตอนเช้า มีการไหว้พระ และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของศาสนาพุทธ และการทำบุญเป็นกิจวัตร ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงานพบว่า ในสังคมไทย ก่อนที่ผู้ชายกับผู้หญิงจะแต่งงานเป็นสามีภรรยาอยู่ด้วยกัน ฝ่ายผู้ชายจะต้องไปสู้ออกกับพ่อแม่ของฝ่ายผู้หญิง โดยพ่อแม่จะเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการเลือกคู่ครองของลูก เมื่อตกลงกันแล้วก็นัดหมายเวลากำหนดวันแต่งงาน ในวันแต่งงานฝ่ายผู้ชายจะรับฝ่ายหญิงมาที่บ้าน และจัดพิธีการทำบุญ เตรียมข้าวของต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมมาใช้ในงานแต่ง ด้านการบวช สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้ชายเติบโตขึ้นแล้ว มีอายุถึงเวลาจะบวชและศึกษาธรรมะกับพระอาจารย์ โดยต้องได้รับอนุญาตให้บวชจากพ่อแม่ แล้วจึงสึกออกมาแต่งงานสร้างครอบครัวต่อไป นอกจากนั้น นิทานยังสะท้อนให้เห็นว่า การบวชเป็นพระในพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิบัติและศึกษาธรรมะและเพื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์ที่ตัดกิเลสหมดสิ้น โดยไม่มีทรัพย์สินสมบัติ เพราะตอนออกบวชสละทรัพย์สินสมบัติแล้ว

5. ด้านความเชื่อ สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธในเรื่องการทำบุญ การเกิดใหม่ เรื่องกรรม และความเชื่อสวรรค์ คนไทยเชื่อว่า ถ้านำสิ่งของที่สวยงามไปถวายพระ หรือนำของที่ดีไปทำบุญจะได้ผลที่ดี ประสบความสำเร็จความต้องการ การทำบุญที่ยิ่งใหญ่คือการสละทรัพย์สมบัติและการออกบวช ซึ่งบรรลุถึงพระนิพพานไม่ต้องเกิดในชาติต่อไป และยังเชื่อว่า ถ้าทำบุญดีจะได้ผลดีถึงชาติหน้าปฏิบัติดีจึงมีโอกาสขึ้นสวรรค์ ถ้าไม่ได้ทำบุญหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน เกิดใหม่จะเป็นสัตว์ เพราะคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมว่า ผู้ที่ทำดีจะได้รับตอบแทนที่ดี ผู้ที่ทำชั่วจะต้องรับผลของกรรมชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญว่า ทำบุญดีจะได้ผลดี นอกจากนั้นยังมีความเชื่อว่าการทำร้ายสัตว์อย่างไรก็ได้รับผลอย่างนั้น คนที่มีความดีเป็นผู้มีบุญย่อมรอดพ้นจากความตาย มีเทวดาช่วยในเวลาการทุกข์ลำบาก

6. ภาพสะท้อนสังคมสมัยใหม่ นิทานสะท้อนให้เห็นสังคมสมัยใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของตะวันตก สังคมไทยเริ่มมีระบบการศึกษาสมัยใหม่ มีการศึกษาถึงชั้นมหาวิทยาลัย มีการคมนาคมสะดวกรวดเร็วคือใช้รถยนต์ในการเดินทางที่แตกต่างจากสมัยก่อน นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อกับประเทศตะวันตก จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาสื่อสารกัน

7. คตินิยมการตั้งชื่อถิ่นสถานที่ นิทานสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยอธิบายที่มาหรือมูลเหตุการ์ณของตั้งชื่อด้วยเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และนำสิ่งสำคัญหรือบุคคลสำคัญในเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะและรูปร่างของสิ่งนั้นที่มองเห็นเหมือนสิ่งใดก็นำสิ่งนั้นมาเรียกชื่อสถานที่ หรือนำชื่อบุคคลสำคัญมาตั้งชื่อตามชื่อบุคคลนั้น เป็นตำนานของท้องถิ่นที่ทำให้ลูกหลานหรือคนต่างถิ่นเข้าใจได้ว่า เหตุใดสิ่งของหรือสถานที่ต่าง ๆ จึงมีชื่อเรียกเช่นนั้น

8. ด้านการปกครอง นิทานสะท้อนให้เห็นว่า กษัตริย์เป็นผู้ปกครองเมือง เป็นผู้ที่มีอำนาจในการปกครองเมือง ผู้ครองเมืองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองคนเดียว สามารถกำหนดกฎหมายขึ้นและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แม้แต่การสั่งประหารชีวิตผู้ที่ไม่ทำตามกฎหมาย นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่า การปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จะประชุมหาวิธีแก้ปัญหา เพื่อร่วมกันในคิดและผู้ที่มีอำนาจสูงสุดมีสิทธิในการตัดสินใจในขั้นสุดท้าย

5.1.2 คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองมีคุณค่าในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีบทบาทและคุณค่าในด้านการสอนคุณธรรม ด้านปลูกฝังค่านิยม ด้านการดำเนินชีวิต และด้านความบันเทิง

1. ด้านการสอนคุณธรรม นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองมีคุณค่าสอนให้เป็นคนขยัน เอาใจใส่ จึงจะทำมาหากินได้และมีความสำเร็จ ทำให้ชีวิตไม่ลำบาก คนขยันต้องทำงาน ผู้หญิงขยันทำงานบ้านจึงเป็นผู้หญิงที่ดีตามประเพณีไทย นอกจากนี้ สอนให้มีความกตัญญูว่า การเป็นคนดีและเด็กดี

ต้องดูแลและตอบแทนพ่อแม่หรือผู้ที่มีพระคุณแก่เรา นอกจากนี้สอนให้รู้ถึงความสำคัญในการเชื่อฟังผู้ใหญ่ และสอนให้ทำความดี นิทานพื้นบ้านจึงมีบทบาทช่วยอบรมให้เป็นคนดี โดยที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา จึงประพฤติตามคำสอนของสมเด็จพระพุทธเจ้า ซึ่งสอนให้ทำความดี ละเว้นการทำชั่ว ในนิทานพื้นบ้านก็มีเนื้อหาสอนเรื่องการทำบุญ การทำความดีและละเว้นความชั่ว

2. คุณค่าด้านการปลูกฝังค่านิยม ผลการวิเคราะห์พบว่า นิทานได้สอดแทรกค่านิยมในการรักษาความสะอาดของร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ให้ข้อคิดว่า ควรบริโภคแต่สิ่งที่สะอาด เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ไม่เป็นมลภาวะกับคนรอบข้าง การร่วมกันรักษาสภาพสมดุทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะทำให้คนเราได้รับประโยชน์จากธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพราะคนเราทำมาหากินจะต้องอาศัยธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อได้เรียนรู้จากนิทานผู้อ่านและผู้ฟัง ก็สามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เมื่อผู้ฟังรู้จักรักษาความสะอาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะนำทรัพยากรธรรมชาติให้ชาวบ้านใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คุณค่าทางด้านการดำเนินชีวิต นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองได้ให้แนวคิดในการครองเรือนว่า ผู้ใหญ่จะเห็นโลกมากกว่า แต่ก็ไม่นับสนุนให้ขัดกับความต้องการของบ่าวสาว เรื่องการใช้สติปัญญา สอนให้รู้ว่าเมื่อเกิดอันตราย ต้องตั้งสติ ใช้ปัญญาแก้ปัญหา จะทำให้ตนเองรอดจากอันตรายและใช้ปัญญาให้ถูกต้อง ส่วนเรื่องความรับผิดชอบ แต่ละคนมีหน้าที่ของตนเองในครอบครัวหรือสังคม แม้ว่าจะเป็นการช่วยทำงานบ้านหรือทำงานเลี้ยงครอบครัว ในด้านการปกครอง แต่ละคนก็ต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง สังคมจะไม่วุ่นวาย การทำงานไม่ลำบาก ไม่ยุ่งยาก โดยเฉพาะผู้ปกครอง ต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้เต็มที่ ไม่ตัดสินใจตามใจตนเอง ต้องเที่ยงตรง นอกจากนั้น นิทานพื้นบ้านยังสอนให้รู้จักรับผิดชอบด้วยตนเองว่า ต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง ไม่ทำสิ่งที่ไม่ควรจะทำ ถ้าคนเราไม่รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง จะเกิดผลไม่ดีหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน

4. คุณค่าด้านความบันเทิง นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองได้ให้คุณค่าความเพลิดเพลิน โดยการใช้คำพูด ทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลิน ได้ผ่อนคลายในเวลาว่างจากการทำงาน ทำให้สนุกสนาน มีอารมณ์ขันผ่านเรื่องเล่า โคร่งเรื่อง ท้องเรื่อง คำพูดของตัวละคร รูปร่างลักษณะ ความพิการ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ผ่านจินตนาการและอารมณ์สุนทรีย์ของผู้เล่า นิทาน ประกอบกับท่าทางและการออกเสียงและจังหวะที่สร้างความตลกขบขัน สะท้อนวัฒนธรรมการเล่านิทานแบบปากต่อปาก และวัฒนธรรมทางสังคมคือการเล่าเรื่องสู่กันฟังในชุมชน

5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม บทบาทและคุณค่าของนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เนื้อเรื่องในนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองสะท้อนภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านจังหวัดระยอง ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัย มีวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการพึ่งพาธรรมชาติ คือ ป่าไม้ แหล่งน้ำ รวมทั้งทะเล มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ โดยได้จากธรรมชาติรอบชุมชน ภาพสะท้อนเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ชาวบ้านจังหวัดระยองมีวิถีชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณ และมีชีวิตความเป็นอยู่ในภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่ม เป็นภูเขา เป็นทะเล ภาพลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดระยอง เป็นจังหวัดในภูมิภาคตะวันออก มีธรรมชาติและพื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์ ทำนา ทำไร่ ทำสวน จับสัตว์น้ำ หาของป่า และล่าสัตว์ป่า ชาวบ้านจึงมีวิถีชีวิตเรียบง่ายและสุขสบาย

นอกจากนี้ นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองบางเรื่อง เล่าถึงการต่อสู้กันฝรั่ง การค้าขายติดต่อกับจีน และการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่า จังหวัดระยองมีการติดต่อกับคนภายนอกและคนต่างชาติ จึงเป็นชุมชนที่มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย สามารถค้าขายและรับวัฒนธรรมและความเจริญจากสังคมภาคตะวันออกได้เป็นอย่างดี

2. นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองให้ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมค่านิยม และความเชื่อได้อย่างชัดเจน ซึ่งให้เห็นอิทธิพลของสังคมและศาสนาพุทธที่มีต่อคนไทย ดังเช่น ในด้านค่านิยมเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียร การเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ การเลือกคู่ครองเป็นคนขยันทำงาน ความกตัญญูรู้คุณคนอื่น และความเฉลียวฉลาด รู้ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ค่านิยมดังกล่าวนี้ บอกเล่าในเรื่องราวของนิทานไว้อย่างสนุกสนาน เป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตจริง ซึ่งคนไทยปฏิบัติตามหลักธรรมจากพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันและในการทำงาน โดยผู้เล่านิทานได้นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องนิทาน ประกอบกันจินตนาการที่แทรกไว้ในเนื้อเรื่องนิทานได้อย่างน่าสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของ กัลยา วิชาศิริกุล (2549) อรัญญา แสนสระ (2546) อุไร ศิจรัง (2530) ฉันทนา เขื่อนาน (2539)

ในด้านความเชื่อที่สะท้อนผ่านนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง เป็นเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้ทำความดี และละเว้นความชั่ว นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองได้บอกเล่าเหตุการณ์ที่มีการอธิบายเหตุและแสดงผลของการกระทำดีหรือการกระทำชั่วไว้อย่างชัดเจน เช่น คนร่ำรวยมีเงินทองมากมาย แต่ไม่เคยทำบุญ ก็จะเจ็บป่วยรักษาไม่หาย และตายไปเกิดเป็นสัตว์ หรือการออก

บวชเป็นพระ จะปฏิบัติธรรมเพื่อให้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ซึ่งจะไม่ต้องมาเกิดใหม่ เป็นการหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง

ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง จะทำให้เข้าใจสังคม วัฒนธรรม รวมถึงผู้ที่ถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดในด้านต่าง ๆ ผ่านนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน

3. นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองมีคุณค่าเช่นเดียวกันกับนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังผลการวิจัยของศิรินทพิศ สุชีรัตน์ (2547) จารุณี กองพลพรหม (2515) กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2543) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของนิทานพื้นบ้านในด้านการดำเนินชีวิต การให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน การสร้างจินตนาการ ซึ่งให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวบ้าน ในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

คุณค่าของนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองในด้านการสอนคุณธรรม การปลูกฝังค่านิยม และการดำเนินชีวิต มีประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้ฟัง ดังที่ ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง (2537) ได้กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องมือให้การศึกษาและอบรมระเบียบสังคม และทัศนีย์ ทานตวนิช (2522) กล่าวว่า นอกจากนิทานพื้นบ้านให้ความบันเทิง ยังมีบทบาทและคุณค่าเป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอน ที่ให้ผลดีกว่าการสั่งสอนโดยตรง โดยถ่ายทอดความรู้ ความคิด วิถีชีวิตของคนรุ่นหนึ่ง สิ่งสำคัญคือนิทานเหล่านี้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่น และเป็นเอกลักษณ์ และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ที่คนรุ่นต่อมา ควรจะศึกษานิทานพื้นบ้าน เพื่อเรียนรู้ และเข้าใจสังคมท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

4. นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองให้ความบันเทิง โดยสร้างอารมณ์ขัน เป็นบทบาทของนิทานพื้นบ้านตามที่ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2545) ได้อธิบายว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องมือระบายความเก็บกดบางอย่างและเป็นการแสดงออกของจิตใต้สำนึก มีนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองหลายเรื่องมีเนื้อเรื่องจัดประเภทเป็นนิทานตลกขบขัน ซึ่งผู้เล่าได้สร้างเรื่องราวที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ เรื่องของความโง่และ กลโกง การใช้ปฏิภาณไหวพริบ รวมทั้งการก่อเรื่องผิดในแง่ขบขันต่าง ๆ โดยใช้ตัวละครที่ผู้อ่านหรือผู้ฟังพบได้ในชีวิตประจำวัน การอ่านหรือการฟังนิทานพื้นบ้านประเภทตลกขบขันจึงเป็นทางออกที่ทำให้ ผ่อนคลายความเครียด หรือความเหน็ดเหนื่อยจากชีวิตประจำวัน นับได้ว่า นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองมีลักษณะ มีคุณค่า เป็นวรรณกรรมที่เล่าเรื่องราวด้วยถ้อยคำธรรมดาของชาวบ้านสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน นับว่ามีคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น ที่จะได้สืบทอดความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยอง ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อผู้อ่านหรือผู้ฟังในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน
2. ควรศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองเปรียบเทียบกับนิทานพื้นบ้านของจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน
3. ควรศึกษาการนำนิทานพื้นบ้านจังหวัดระยองไปใช้ในการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยแปลนิทานพื้นบ้านเป็นภาษาต่างประเทศ

